

Täysistunto

Torstai 2.4.2020 klo 16.02—22.05

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 32/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.03 Kuntaministeri Sirpa Paatero (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Äsken keskusteltiin yrityksistä, ja lisäksi tietenkin yritysten tilanteiden vaikutukset ovat tulossa varsin nopeasti myöskin kuntiin. Tänä on täällä esittelyssä ensimmäinen kuntiin liittyvä paketti. Tämä on siis osa — ministeri Kulmuni tulee kohta kertomaan lain, joka liittyy siis näihin Verohallinnon toimenpiteisiin ja viivästyskorkoon, viivästyskoron määräaikaisiin muutoksiin ja maksujärjestelyjen ehtojen muutoksiin. Vaikutusten arvioinnista: Tämä vaikuttaa kuntiin, ja sen takia on samanaikaisesti esittelyssä laki, jolla tätä vaikutusta kuntien osalta helpotettaisiin tai — jos arviot osuvat yksiin — estettäisiin. Tämä tehdään lisäämällä 36 b § normaaliin kuntien valtionosuuslainsäädäntöön.

Tämän pienenemisen kuntien verotuloista on arvioitu tällä hetkellä olevan yhteensä 547 miljoonaa euroa, josta kunnallisvero alenee 422 miljoonaa, yhteisövero noin 45 miljoonaa, ja kiinteistöveron osuuden arvioidaan olevan noin 80 miljoonaa euroa. Tämä maksatus tulisi samassa suhteessa kunnille ja maksettaisiin valtionosuuksien normaalien maksatuksien yhteydessä. Tämä olisi vain väliaikainen niin, että kun me tiedämme yritysten pysyvän nämä veronsa ja maksunsa hoitamaan sitten ensi vuoden puolella tämän lykkäyksen jälkeen, niin siinä kohtaa tämä summa otettaisiin kunnilta pois. Siitä syystä sanon jo tässä kohden, että tämä on siis ensimmäinen osa, joka nyt tulee kunnille, ja arvioimme tästä eteenpäin. Ensi viikon aikana meillä toivottavasti on jo yhdessä kuntien ja valtiovarainministerin kanssa tehtynä suunnitelma siitä, mitkä ovat seuraavat elementit siihen kuntien varsinaiseen tulojen alenemiseen ja toisaalta menojen kasvamiseen tulevat helpotukset. Mutta tämä 547 miljoonaa euroa on esityksenä.

Toivomukseni on, että eduskunta voisi käsitellä tämän mahdollisimman pian, jotta saisimme näin helpotusta kunnille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

17.06 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on todellakin hyvä ja tarpeellinen. On tärkeää, että yritysten verotuksen maksujärjestelyjä koskevien tukitoimien kuntien taloudellista tilannetta heikentävä vaikutus nyt tältä osin pyritään kompensoimaan.

Se toki täytyy sanoa, että koronaepidemian vaikutukset kuntien talouteen ovat moninkertaiset tämän esityksen suuruusluokkaan nähden. Kuntataloutta joudutaan tämän kriisin jälkeen ja toki sen aikana pohtimaan aivan uudesta näkökulmasta, ja tältäkin osin hallitusohjelma on jo nyt vanhentunut ja tulisi todellakin käydä nyt tarkasti läpi ja kirjoittaa uudestaan.

On myös huomattava, että kuntien tilanteet vaihtelevat suuresti. Koronaepidemia runtelee toisia kuntia kovemmalla kädellä kuin toisia. Kuntakentässähän on eletty vaikeita aikoja jo ennen tätä koronaepidemiaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon kentässä oli monin paikoin yt:t päällä, ja monissa kunnissa tehtiin juuri ennen koronan tuloa suunnitelmia esimerkiksi opetustoimen palveluverkon supistuksista, samoin varhaiskasvatuksen osalta, kun lasten määrä vähenee ennakoitua nopeammin. Näidenkään osalta tilanne ei ole lainkaan helpottunut.

Se, että tässä nyt kompensoidaan näitä vaikutuksia, ei tietenkään sitten tuo kunnille mitään ylimääräistä, uutta, ja ajattelen, että hallitus varmasti nyt kehysriihessään joutuu aika tarkasti käymään läpi suunnitelmansa kuntien uusista tehtävistä ja velvoitteista. Niitä ovat esimerkiksi hoitajamitoituksen kirjaaminen lakiin, mitä myös kristillisdemokraatit ovat voimakkaasti olleet ajamassa, mutta sitten nostan esiin myös oppivelvollisuuden laajentamisen. Erityisesti nyt tässä suhteessa, kun olemme nähneet, millä tavalla etäopetus jo tässä alkuhetkinä vaikuttaa, olisi kyllä tärkeää, että hallitus nopeasti perääntyisi tästä oppivelvollisuuden pidentämisesityksestä. Meillä on lapsia ja koululaisia, joihin opettajat eivät ole edes saaneet yhteyttä tämän etäopetuksen aikana, ja on selvää, että kun tästä koronakriisistä päästään ohi, meillä on kaikilla asteilla runsas joukko lapsia, jotka tarvitsevat erityistä tukea ja erityisopetusta, ja tähän tulisi nyt suunnata kaikki ne voimavarat, mitkä olisi mahdollista suunnata.

17.09 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys näistä peruspalveluitten valtionosuuksien muuttamisesta niiltä osin kuin verotuksen maksujärjestelyjen muutokset ikään kuin etukäteisesti tilitetään on varmasti äärimmäisen tärkeä ja tarpeellinen tällä hetkellä tuohon kuntakenttään, mutta on kuitenkin ymmärrettävä se, että tässä ei todellakaan sinne kuntiin ole tulossa nyt ylimääräistä, liiallista rahaa. Kun nyt ajatellaan, miten tämä kriisi on runnellut tietenkin ennen kaikkea tätä terveyspuolta mutta sitten myöskin yritysten ja yksityisyritysten toimeentuloa, ja millä tavalla sitten verotulojen kertyminen myöskin sinne kunnallisveron puolelle heikentyy, niin tästä kriisistä tulee todellakin erittäin kova ja syvä myöskin kuntien talouden kannalta. Kunnissa totta kai on huolehdittavana oma henkilöstö, joka on nyt tällä hetkellä, jos ajatellaan tätä kriisiä, ihan sitä oleellisinta henkilöstöä Suomessa, eli heidän osaamisensa ja heidän työpanoksensa varassa tässä yhteiskunnassa nyt pitkästi ollaan. Siinä mielessä jotenkin tuntuu, että täytyy nyt vain toivoa viisautta sinne hallitukselle juuri tähän kehysriiheen pohtia kokonaisuudessaan, mikä on nyt suomalaisen kuntakentän ulostulo tällaisessa tilanteessa.

Erityisesti tulee huomioida se, että kun tämä rasitus on nyt ihan tämän normaalitoiminnan ylläpitämiseksi näin kova, niin kaikesta ylimääräisestä on nyt syytä tinkiä. Tuossa jo eilen toin puheenvuorossani esille, kun pääministeri Marin esitteli näitä poikkeustoimenpiteitä ja kun samassa yhteydessä poikkeustoimenpiteenä myöskin tämä etäopetuksen jär-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

jestäminen jatkuu, juuri tämän saman asian, mistä edustaja Räsänenkin täällä mainitsi: meidän on syytä luopua uusista velvoitteista etenkin, kun vielä opetussektori itse sitä pyytää. Heillä ei ole näitten valtavien muutospaineyten keskellä, mitä tämä etäopetukseen siirtyminen on aiheuttanut, voimavaroja lähteä tekemään uutta muutosprosessia, etenkin näin mittavaa ja kattavaa, josta oppivelvollisuusiän pidentämisessä kaikille pakollisena olisi kysymys.

On ymmärrettävä myös se, että nyt tällä hetkellä on valtavan suuria oppimiseroja ehtinyt kertyä näitten lasten välille ja on todellakin erityistarpeisia lapsia ja monenlaisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria. Nyt sen, että päästään palaamaan taas takaisin siihen normaaliin koulurutiiniin, pitää olla kaikkein tärkein tavoite, ja kaikki panokset on pistettävä siihen, että lapset ja nuoret saavat sen tarvitsemansa tuen.

Todellakin kiitän ministeriä siitä, että hän joutuisasti on Kuntaliiton kanssa tehnyt näitä järjestelyitä, että yksityrittäjien työttömyysturvaa saatiin nopeasti ja hyvin vähällä byrokratialla eteenpäin sieltä kuntien kautta. Kuntien viesti sieltä kuntien elinkeinotoimijoiden puolelta on pitkälti se, että antakaa jatkossakin kunnille paljon sitä harkinnanvaltaa näissä asioissa, koska ne kunnat, siellä olevat ihmiset, etenkin kun mennään pieniin kuntiin, keskisuuriin kuntiin, tosiaan tuntevat sen oman paikkakuntansa asian erittäin hyvin, tuntevat ne paikalliset yrittäjät hyvin. Tietysti tällaisessa tilanteessa on tärkeitä, että jos siellä on julkisia hankintaprosesseja ja muita, niin niissä erityisesti nyt painotettaisiin sentyyppisiä kriteereitä, joilla voitaisiin auttaa nyt sitten niitä oman alueen yrityksiä ja oman alueen toimijoita. Siinä mielessä toivonkin, että ihan sieltä ministeriön suunnasta mietittäisiin sitä, että — ja autettaisiin kuntia siinä — juurikin näillä hankinnoilla pystyttäisiin nyt varmistamaan, että pystyttäisiin pitämään niitä omalle alueelle, omalle paikkakunnalle tärkeitä yrityksiä pystyssä — tietenkin niin, että meillä ei hankintalakia rikota ja kriteerit ovat sellaisia kuin pitääkin.

Arvoisa puhemies! Me odotamme, että tulevaisuudessa lisäbudjeteissa varmasti sitten kuntia tullaan vastaan erityisillä panostuksilla, jotta me pystymme tämän suomalaisen kuntakentän, joka meillä poikkeuksellisella tavalla tuottaa hyvinvointipalveluita, pitämään pystyssä ja viemään tämän kriisin yli.

17.14 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Meillä on tosiaan käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta. On tietenkin tärkeää, että hallitus nyt toimii ripeästi, ja siinä mielessä kiitän kuntaministeriä, että meillä jo tämä ensimmäinen paketti täällä on. Totta on tietenkin myöskin se, että vain noin reilu tunti puolitoista sitten olemme saaneet tämän hallituksen esityksen julkisesti. Itsekin toimin hallintovaliokunnassa, kuntavaliokunnassa, varapuheenjohtajana, ja tiesimme, että tämä on tulossa, mutta esitys on nyt vasta meidän käsissämme, ja käymme täällä jo tästä asiasta lähetekeskustelua.

Tässä tullaan siis korvaamaan kunnallisveron, yhteisöveron ja kiinteistöveron osalta tiettyjä kompensaatioita ja näitten maksujen lykkäytymisten vaikutusta ja myöskin sitten euroina sitä puolta. Mutta mitä muita toimia hallitus nyt suunnittelee? Aikaisemmin on ollut selvää se, että kehysriihessä tehtäisiin kunnille myöskin muita toimia, ja kun kuntaministeri ja valtiovarainministeri ovat täällä paikalla, niin kysyisin, että mitä toimia on.

Ja erikoissairaanhoidosta: Jokainen meistä, joka on kuntapäätäjä, tietää, että kunnat maksavat meidän erikoissairaanhoidomme kuluja kuntayhtymien kautta, ja nyt erikoissairaanhoidon kulut kasvavat myöskin niissä kuntayhtymissä, joissa ei ole varsinaisia tartun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

tatapauksia, koska kaikki varautuvat siihen, ja se on tietenkin tärkeää, ja on totta, että sitä täytyy tehdä. Esimerkiksi Oulussa, jossa siis Oulun kaupunki on noin puolet sairaanhoitopiiriin erikoissairaanhoidon maksupuolesta, arvio oli nyt, että loppuvuoden osalta pelkästään Oulun kaupungin osuus nousee noin 50 miljoonaa euroa, eli sairaanhoitopiiriin osalta se tarkoittaa noin 100:aa miljoonaa euroa kokonaisuudessaan. Tämä 50 miljoonaa euroa on yli puolitoista veroäyriä meidän kaupunkimme osalta plus sitten vielä se, että kaupunki on itse laskenut, että pelkästään kevään osalta erilaisten verotulojen vähennykset ovat melkein toiset 50 miljoonaa euroa, eli puhutaan yli kolmen veroäyrin vaikutuksesta pelkästään sinne veropuolelle. Jos otetaan vertailu, niin silloin kun Oulussa, meidän kaupungissamme, tuli tämä ict-työpaikkojen, noin 5 000 työpaikan, tippuminen nopeasti, lyhyessä aikataulussa, silloin yhteisöverot tippuivat vähän reilut neljä veroäyriä, eli tulopuolella on lähestulkoon yhtä suuresta asiasta kyse tämän vuoden osalta.

No sitten toiseen asiaan. Koulujen osalta ja etäopetuksen ja sen puolen osalta tarvitaan toimia, ja kunnat tietenkin niitä tällä hetkellä tekevät. Moni kunta on tällä viikolla esimerkiksi aloittanut erilaisten välipalapusien ja muiden jakelun, mikä on tosi tärkeää. Lasten arjessa on nyt paljon vähemmän aikuisia ja vähemmän turvaverkkoja, ja riski siihen kasvaa koko ajan, että sitä lapsen tai nuoren hätää ei huomata eikä sitä nähdä. Sen takia myöskin kannan huolta lastensuojelun resursseista, koska se on muutenkin tässä vaiheessa vuotata niin, että huhti-toukokuussa tulee yleensä se kaikkein suurin aalto lastensuojelun puolelle. Meidän on pystyttävä panostamaan ennaltaehkäiseviin palveluihin, jotka ovat vastuullisia ja vaikuttavia ja perheille oikea-aikaisia. Kysyisinkin nyt oikeastaan molemmilta ministereiltä, kuntaministeriltä ja valtiovarainministeriltä: kun tiedetään, että me olemme tässä viime viikkoina käsitelleet ja tulemme seuraavina viikkoina käsittelemään sellaisia lakiesityksiä ja erilaisia toimenpiteitä, kuten muun muassa yrittäjän sosiaaliturva, jotka eivät ole meidän lainsäädännössämme aikaisemmin olleet, niin pystymmekö me tässä vaikeassa tilanteessa antamaan myöskin kunnille kannustimia siihen, että he pystyvät tekemään näitä vaikuttavia, ennaltaehkäiseviä panostuksia esimerkiksi lapsiin ja nuoriin? Niitten rahallisten määrien ei tarvitse välttämättä olla edes suuria, mutta jos me annamme täältä salista sen viestin, että olisi esimerkiksi 10 tai 20 miljoonaa euroa näissä kuntarahoissa sellaisiin toimiin, että kunnat oikeasti lähtisivät esimerkiksi pilotoimaan tiettyjä asioita — on vaikuttavia tuloksia viime kausilta siitä, että kun kotiapuun panostetaan, se näkyy lastensuojelussa, ja niin edelleen — niin pystyisimmekö myöskin sitä kannustavuutta tuomaan täältä kautta kunnille? — Kiitos.

17.19 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Kuntien rooli tästä kriisistä selviämisessä on erittäin merkittävä, ja miksi näin? Siksi, että kunnat tuottavat suurimman osan niistä palveluista, joita meidän kuntalaiset sitten käyttävät, niin koulutuksesta kuin terveydenhuollosta, lastensuojelusta ja niin edelleen, ja ovat myös järjestäjinä erittäin monissa tärkeissä palveluissa. Sinällään tämä esitys, jonka hallitus nyt tuo nopealla aikataululla, on erittäin hyvä ja kannatettava mutta — kuten ministerikin totesi esittelypuheenvuorossaan — ei missään nimessä riittävä, vaan lisää ehdotuksia varmasti on tulossa, ja niitä tarvitaan.

Se, mikä nyt tässä on isona haasteena esimerkiksi kasvavien kaupunkien osalta, on se, että merkittävimmät tulot ovat yhteisöverotuotot ja kuntaverotuotot tuloverojen kautta, siis työtä tekevien ihmisten tuloveroista syntyvät kertymät, jotka nyt tässä tilanteessa tietysti merkittävästi pienenevät. Samanaikaisesti kustannukset kasvavat. Harva kunta vielä on lähtenyt lomauttamaan henkilöstöä, mikä on varmasti ihan hyvä asia, sillä toivottavaa oli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

si, että töitä olisi myös tämän kriisin jälkeen, ja sitä varmasti tulee olemaan niin kasvatuksen, oppimisen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon puolella ja monissa muissakin tärkeissä tehtävissä. Mutta jotta kunnat pääsisivät tästä tilanteesta yli niin että henkilökuntaa ei tarvitse lomauttaa, niin kunnat tulevat tarvitsemaan ihan suoraa tukea — ja oletteko harkinneet hallituksessa sitä, että osa tästä tuesta voitaisiin suunnata suoraan sairaanhoitopiireille, kuten myös edustaja Talvitie ehdotti? Nimittäin jos sitä ikään kuin suunnataan kuntien kautta, niin silloin se menee aina yhden kiepin kautta, ja kun tiedetään jo nyt, että esimerkiksi täällä Uudellamaalla erikoissairaanhoidon kustannukset varmasti tulevat merkittävästi kasvamaan nyt tänä aikana, niin olisi ehkä hyvä pohtia myös sen tyyppistä järjestelyä, jolla voitaisiin suoraan tukea sairaanhoitopiiriä, ilman että sen tarvitsisi kiertää ikään kuin sen kunnan kautta. Se kunnan osuushan menee aina sen mukaan, kuinka monta kuntalaista on siellä hoidettu, ja nyt tässä on ehkä tarpeetonta katsoa niin tarkasti, minkä kunnan asukas on, kun tiedetään, että kustannukset sinänsä kasvavat ja tämän tyyppinen tuki olisi sairaanhoitopiireille tässä tilanteessa varmasti erittäin tarpeen ja myös auttaisi kuntia merkittävästi.

No, haluan myös yhtyä näihin edustajien Essayah ja Räsänen tässä aiemmin esittämiin toiveisiin siitä, että hallitus nyt vakavasti harkitsee, minkälaisia uusia tehtäviä tässä kunnille annetaan. Kuten tiedetään, kuntien taloustilanne oli jo ennen tätä koronavirusta erittäin haastava. Oikeastaan Suomessa oli ainoastaan yksi kunta, jonka kuntatalous oli hyvällä tilalla, ja se on se paikka, jossa me tällä hetkellä olemme, eli Helsinki. Kaikki muut kunnat [Johannes Koskisen välihuuto] olivat jo ennen tätä kriisiä taloudellisissa vaikeuksissa. Sen vuoksi nyt olisi toivottavaa, kuten kuntakentän vahva viesti on ollut, että annettaisiin ennemminkin väljyyttä siinä, millä tavalla niitä nykyisiä lakisääteisiä tehtäviä hoidetaan, ja mahdollistetaan entistä enemmän sitä yhteistyötä ja jakamista nykyisissä tehtävissä kuin että nyt lisättäisiin merkittävästi kuntien velvollisuuksia. Nimittäin tärkeää nyt olisi — kun tästä kriisistä jossain vaiheessa päästään ulos — paitsi se, että sinä aikana, kun meillä on päällä tämä eristäytymistilanne tai karanteenitilanne monissa kotitalouksissa, ne palvelut pystytään viemään mahdollisimman hyvin sinne koteihin, myös se, että nyt jo tiedetään tietysti se, että kaikkia ei valitettavasti tavoiteta, ja se lisää palveluiden tarvetta sitten tämän kriisin päätyttyä.

Vielä ehdotuksena, tai kysymyksenä oikeastaan, kun ministerit ovat täällä paikalla: Kehysriihessä varmasti tulee lisää toimenpiteitä. Oletteko pohtineet: kun me nyt tiedämme, että esimerkiksi kunnat ovat myös isoja vuokranantajia monessa tilanteessa ja on paljon muitakin tällaisia isoja institutionaalisia vuokranantajia, joista osa on jo lähtenyt siihen, että ne antavat esimerkiksi maksuaikaa tai jopa vuokria anteeksi tiloissaan toimiville yrittäjille ja yhteisöille — olen vähän saanut vihiä siitä, että mahdollisesti olisi pohdinnassa jonkunlaisia muitakin esityksiä hallitukselta tähän vuokranantajien tai vuokralaisten tilanteeseen — niin onko tulossa joitakin esityksiä ikään kuin suoraan tähän, jotta kunnissa tiedetään, kun tehdään näitä päätöksiä, että lähdetäänkö tekemään ikään kuin kuntakohtaisia päätöksiä vai tuleeko valtion puolelta tähän jotakin suoraa apua ja tukea?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari. Hänen jälkeensä ministerillä on mahdollisuus kommentoida.

17.24 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Hallitus siis esittää, että kunnille korvataan koronatilanteesta aiheutuva verotulojen viivästyminen täysimääräisenä tänä vuon-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

na. Kuntien verotulojen arvioidaan vähentyvän väliaikaisesti yhteensä 547 miljoonalla eurolla. Se on hyvin merkittävä summa. Summasta kunnallisveron osuus on 422 miljoonaa euroa, yhteisöveron osuus 45 miljoonaa euroa ja kiinteistöveron 80 miljoonaa euroa. Korvaus maksettaisiin samassa suhteessa kuin kunnille jaetaan vuonna 2020 kunnallisveroa, yhteisveroa ja kiinteistöveroa. Lisäksi kunnat saisivat verojen maksujärjestelyihin liittyvän viivästyskoron, joka tilitetään kunnille verolainsäädännön mukaisesti. Kunnille siis ohjataan helpotusta vuonna 2020, hyvä niin.

Koronavirus kurittaa kuntataloutta, mutta kuinka lujaa, sitä on vielä mahdotonta arvioida. Poikkeusolojen kesto ja valtion ja kuntien elvytystoimet määrittelevät, miten lopulta kuntatalouden käy. Kunnat ovat rajapinnassa ja toimeenpanevat valtion tekemiä päätöksiä. Valtiolta varmasti tarvitaan vielä vastaantuloa. Muuten koko kuntakenttä tulee olemaan kriisissä.

Kunnat ovat joutuneet sulkemaan palveluyksiköjä, mikä näkyy muun muassa asiakasmaksujen loppumisena. Kuntien merkittävät ongelmat johtuvat kuitenkin verotulojen vähenemisestä sekä kasvavista sosiaali- ja terveydenhuollon menoista. Sosiaali- ja terveydenhuollon menot kasvavat erityisesti hoitotoimenpiteistä ja viruksen leviämisen ehkäisemiseksi tehtävistä toimenpiteistä johtuen. Myös tässä kohtaa sote-uudistuksen merkitys kasvaa.

Osassa kunnan toimintoja poikkeustilanne vaikuttaa toiminnan sisältöön ja toteutustapaan mutta ei välttämättä kustannuksiin. Esimerkiksi opettajan palkka on totta kai sama sekä lähiopetuksessa että etäopetuksessa. Menojen määrään vaikuttaa merkittävästi se, miten kunta pystyy siirtämään supistettujen toimintojen henkilöstöä muihin tehtäviin ja sopeuttamaan näiden toimintojen menoja.

Puhemies! Kuntien on kuitenkin varauduttava siihen, että epävarmuus kuntatalouden tulojen ja menojen kehityksestä lisääntyy. Kiitän hallitusta tästä esityksestä. Tiedän, että hallituksessa on selkeä ja kirkas kriisitietoisuus myös kuntien tilanteesta. Kehysriihi tulee olemaan avainasemassa siinä viestissä, mitä kunnille osoitetaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Paatero, tiivis puheenvuoro.

17.28 Kuntaministeri Sirpa Paatero: Arvoisa herra puhemies! Kyllä, kiitoksia tuesta tälle esitykselle.

Kuten tässä on todettu monessa puheenvuorossa, arvion tekeminen on hieman haastavaa tässä kohtaa, kun me emme tiedä, kuinka pitkäksi ensin tämä tilanne poikkeusolojen osalta kestää ja kuinka pitkälle ne vaikutukset sitten ulottuvat irtisanomisten, lomautusten, kuntien kasvavien palveluiden ja muiden osalta, jotka vaikuttavat sitten sekä menoihin että tuloihin. Sen takia myöskin tähän hallituksen esitykseen on kirjoitettu sinne loppuun, että ”arvioimme”. Me saamme reaaliaikaisen tiedon Verohallinnosta näistä lykkäyksistä, mutta arvioimme myöskin siinä kohtaa, kun ne tulevat takaisin maksuun, ja pystymme muuttamaan tätä hallituksen esitystä tarpeen mukaan, kun näemme vaikka syksyllä, mihinkä tämä on menossa. Se on lisätalousarviokäsittelyllä sitten täällä hyvinkin nopeasti, jos tuntuu olevan tarvetta esimerkiksi tähän lisäämiseen.

Sitten tähän kysymykseen, mitä kaikkea muuta ja millä aikataululla: Meillä on keskustelut sekä sairaanhoitopiirien kanssa että kuntakentän kanssa, ja seuraavaksi huomenna iltapäivällä tulee olemaan tilaisuus, jossa on laajasti kuntakenttää ja kuntakentän erikokoisten kuntien edustajia ja kuulemme palautetta, mitkä heidän mielestään olisivat parhaat kei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

not ja mitkä ovat tällä hetkellä ne akuuteimmat tarpeet, joihinka näitä tulee. Me olemme lähteneet ajatuksesta — kaksi ajatusta — että kunnille korvataan näitä menetyksiä, ja toinen on, että menemme normaaleilla järjestelyillä: elikkä valtionosuuksien lisäykset, yhteisöveron osuuden muutokset, varmaan myöskin tämä edustaja Multalan esille nostama suora valtiontuki voi olla — tällainenkin on ollut käsittelyssä — ja sitten lopuksi vielä se harkinnanvarainen tuki. Elikkä kaikki ovat elementtejä, joita meillä tällä hetkellä on jo olemassa — jotta ei rasiteta kuntia liiallisella byrokratialla, ei hakemusmenettelyillä, ei hankihakemuksilla ja muilla. Tämä on se ajattelu, millä tällä hetkellä mennään eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.30.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.21.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ja sitten jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 11 käsittelyä.

20.21 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia. Kunnille korvattaisiin verotuksen maksujärjestelyjen muutoksista vuonna 2020 väliaikaisesti aiheutuvia kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverotulojen viivästymisiä. Korvaus maksettaisiin kunnille vuoden 2020 maksuunpanon mukaisten kunnallisveron jako-osuuksien, yhteisöveron jako-osuuksien ja arvioitujen kiinteistöverojen suhteessa. Selkokielellä: esityksen tarkoituksena on helpottaa kuntien ahdinkoa tässä koronavaiheissa.

Kuntaliitto on arvioinut, että koronavaihe heikentää kuntataloutta 1,5 miljardia euroa, ja voimme todellakin vain kuvitella, millaisia suuria taloudellisia menetyksiä myös kunnille tästä koronavaiheista aiheutuu. On erittäin tärkeää, että kunnissa kuitenkin pystytään toimimaan. Huolestuttavia ovat nämä tiedot kuntien yt-neuvotteluista — tämä kuntien määrähän on päivä päivältä enemmän ja enemmän. Tilanne on todella hankala, ja siellä työntekijät ovat sitten lomautusuhan alla tai jopa lomautettuina. Uudellamaalla muun muassa Mäntsälä on kunta, joka on ilmoittanut yt-neuvottelujen alkamisesta. Toki se tuntuu todellakin pahalle, ja tästä se lähtee myös omalla alueellani eli Uudellamaalla. Meillä on kaiken kaikkiaan 26 kuntaa, ja tästähän tämä sitten alkaa — ympäri Suomen yt-uhissa olevia kuntia on pitkä lista.

Arvoisa puhemies! Tuossa jo aikaisemmassa puheenvuorossani nostin esille kesätyöntekijöiden tilanteen. Hyvin moni nuori on saanut juuri kuulla, että ne omat kesätyöt on peruttu tältä kesältä johtuen siitä, että yrityksillä ei ole mahdollisuutta heitä palkata. Tässä toivoisin hallitukselta katsetta kuntakentälle ja tukea, että kunnat voisivat palkata näitä kesätyöntekijöitä, nuoria opiskelijoita tekemään edes lyhyitä työpätkiä. Kunnista löytyy kyllä työtä. Täällä on nostettu esille myös kausityö — muun muassa mansikanpoiminta, puutarhatyö, maanviljelijöiden tarjoamat työt — mutta valitettavasti kaikilla kaupunkialueilla näihin töihin ei nuori voi lähteä. Olisikin erittäin tärkeää, että kunnat pitäisivät huolta siitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

— ja että hallitus kantaisi siellä perälautana huolta myös kunnista ja kohdentaisi sinne sen resurssin juuri työntekijöiden palkkaamiseen. Tässä kyllä katson kohti nuoria.

Nuoret elävät tällä hetkellä hyvin epävarmaa aikaa. Monet koululaiset ja opiskelijat opiskelevat etänä ja pohtivat ja miettivät tulevaisuutta, sitä, mihin suuntaan tässä ollaan menossa. Tarvitaan keskusteluapua ja tukea ja myös neuvontaa ja ohjausta, että mihin mennään. Työ on sellainen asia, että se kyllä selkeyttää korvienväliä ja pitää asiat ojennuksessa. Aamulla kun lähdet työhön kesäaikaan, niin se kannustaa, auttaa jaksamaan ja luo toivoa myös tulevaisuuteen. Siihen toivoisin, että hallitus kiinnittäisi erityistä huomiota, kun puhutaan valtionosuuksista ja näistä toimenpiteistä, että millä tavalla kunnissa voidaan tukea sitä, että yhä useampi nuori saisi sieltä omasta kotikunnasta työtä.

20.25 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä on meillä nyt ollut tänään käsitellyssä useita esityksiä, joissa yrityksille on annettu mahdollisuuksia rahoituksellisesti toimia vakaammin, kun tämä kriisitilanne on iskenyt rajusti päälle. Yksi tehokkaimpia keinoja, mitä myöskin kansainvälisesti paljon käytetään, ovat nämä veronlykkäykset. Puhuimme jo valtion verotuksen puolella tästä asiasta, ja tässä yhteydessä on myöskin veronlykkäysten vaikutuksia kuntatalouteen, jota pyritään nyt kompensoimaan tehokkaasti.

Ensimmäiseksi täytyy kiittää hallitusta siitä, että näissä asioissa on toimittu todella ripeästi, todella ripeästi, ja se on tässä erinomaisen arvokasta, ja se täytyy meidän heti tässä rekisteröidä.

Tämä kompensointijärjestelmä koskee nyt kyllä kaikkia mahdollisia kuntia. Kaikilla on nyt tässä tilanteessa vaikeuksia, suurilla ja pienillä kaupungeilla, suurilla ja pienillä maalaiskunnilla. On yhteinen intressi nyt varmistaa kuntatalouden kestävyys tämän kriisin ylitse, koska aidosti, aidosti tämä koettelee monia ratkaisevan tärkeitä peruspalveluja.

Arvoisa puhemies! Minä pyysin tämän puheenvuoroni jo aikaisemmassa keskusteluvaiheessa. Tämän päivän kuluessa nämä lykkääntyvät tänne iltaan. Minun tarkoitukseni oli muutamalla sanalla kommentoida edustaja Räsäsen puheenvuoroa ja muidenkin kristillisdemokraattien käyttämää puheenvuoroa siitä, että kun tässä kuntatalouksille tulee tiettyjä vaikeuksia tämän kriisin oloissa, niin tämä hallituksen linja pyrkiä oppivelvollisuusikää nostamaan pitäisi nyt pyrkiä kumoamaan. Olisin tätä asiaa debatoinut ja todennut, että oppivelvollisuusiän nostaminen on rakenteellinen uudistus, jota ei voida lyhytjänteisillä talousargumenteilla kumota. Siitä asiasta olisi voinut jatkaa keskustelua. Nyt sitä ei kannata jatkaa tässä yhteydessä enempää.

20.27 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta tämän vuoden ensimmäisen lisäbudjetin yhteydessä vauhditti ja kiirehti esityksiä, joilla kuntatalouden ongelmia saadaan oikenemaan, ja kiitettävällä ripeydellä tämä ehdotus on tullut käsiteltyyn. Sehän tulisi kohtalaisen aikaisin, jos ensimmäinen erä saadaan maksuun kesäkuussa, ja kun siinä kompensoidaan sellaisia veromenetyksiä, jotka tapahtuisivat tilitysten myötä vasta tässä pitkin vuotta, niin siinä mielessä hyvinkin varhain saadaan tätä liikkeelle. Mutta paljon tarvitaan lisää, ja tärkeätä on, että tämä kuntien menetysten kompensointi hoidetaan pääsääntöisesti valtionosuusjärjestelmän kautta. Kun nämä yllättävät lisämenot ja samoin tulonmenetykset koskettavat kaikkia kuntia, niin pitää lähteä siitä, että mahdollisimman yhdenvertaisella tavalla sitten korvataan ja helpotetaan valtion kautta kuntien peruspalveluiden ylläpitämistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

Tässä on esitetty julkisuudessa kovasti vaatimuksia, että yhteisöveron jako-osuutta pitäisi radikaalisti muuttaa ja siellä kuntien osuutta kasvattaa, mutta sehän on hyvin vaihteleva tämä yhteisövero luonteeltaan, ja varsinkin tässä tilanteessa sen pohja romahtaa useissa kunnissa totaalisesti. Oikeampi reitti on juuri mennä näitten valtionosuuksien kautta ja se, että valtio ottaa riskin siitä yhteisöveron rajusta vaihtelusta vuodesta toiseen ja pitkinäkin aikasarjoina.

Kuntien omaa taloudellista toimeliaisuutta pitää tietysti tukea ja myöskin sitä, että haetaan näinä aikoina niitä priorisointeja, mihinkä ne kuntalaisten veroeurot käytetään. Näiden peruspalvelujen ylläpitäminen vaikeissakin oloissa on iso testi, ja se myös samalla parantaa tämän suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan mainetta ja hyväksyttävyyttä. Sitten kun päästään normaalimpiin aikoihin, pitää sitten myöskin vahdata, että kaikki osallistuvat kykyjensä mukaan yhteiskunnan rahoittamiseen. Nyt joudutaan järjestämään kriisipaketteja ja jakamaan rahaa aika massiivisia määriä, ja niiden korvaaminen sitten tulevilla ratkaisuilla on tietysti vaikea asia. Tärkeätä on, että hallitus on myös jo lähtenyt nimeämään tällaista feeniks-työryhmää siihen, miten sitten nouseaan tuhkasta koronan helpotettua. Täältä noustessakin tarvitaan sitten taas sekä kunta- että valtiotasoa pitämään yllä ja kohentamaan palveluja ja suomalaisen yhteiskunnan toimivuutta.

20.30 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Nyt todellakin kunnissa tehdään niitä isoja ratkaisuja, joilla koronasta selvitään. Siellä huolehditaan terveydenhuollosta, sosiaalityöstä, siitä koulunkäynnin haasteesta, mitä etätyöskentely aiheuttaa, ja todella pyritään tekemään suomalaisten arjesta mahdollisimman sujuvaa, takaamaan oikeus terveyteen ja toimeentuloon myös kriisin keskellä. Ja kuten valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Koskinen nostikin esiin, tähän kaikkeen tarvitaan rahaa, ja siksi kuntien talousahdinkoon on puuttuttava mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti.

Tämä hallituksen esitys on vasta ensimmäinen askel. Isompi pakettihan on tuloillaan, mutta jo tämä auttaa ratkomaan niitä kuntatalouden vaikeita tilanteita, joita oli toki jo ennen kriisiä mutta joita tämä kriisi on syventänyt.

Samalla tosiaan, verotulojen putoamisen rinnalla, palvelutarve on kasvanut, ja sekin on tässä tilanteessa tunnistettava. Me olemme täältä eduskunnasta käsin pyytäneet ja vedonneet, että kunnat edelleen tarjoaisivat tukea ja apua ihmisille, että nyt se yksin kotiin jäävä lapsi tai nuori saisi edelleen apua, saisi jonkun vaikkapa puhelimitse kiinni, että yksikään vanhus ei jäisi ilman seuraa ja ruokaa tänä aikana, ja tämä kaikki todella vaatii sitä, että yhdessä huolehditaan kuntien toimintakyvystä, ja tämä toki vaatii sekä näitä lyhyen aikavälin toimia mutta ennen kaikkea myös pidemmän aikavälin toimia.

Täällä mainittu feeniks-paketti on tärkeä myös kunnille. Kun katsotaan julkisen talouden suunnitelmaa pidemmällä aikavälillä, niin on etsittävä niitä useamman vuoden ratkaisuja, miten pääsemme tästä yhdessä eteenpäin ja miten hyvinvointivaltion perusta saadaan turvattua jatkossakin. Nythän tässä nimenomaan hyvinvointivaltiota testataan, ja ollaan huomattu, että se on noussut arvoon arvaamattomaan, ja jotta meillä on sitä puskuria jatkossakin, niin nyt on todella tärkeää laittaa sekä julkinen talous että kuntatalous kuntoon ja tehdä se niin pitkäjänteisesti, että vahingossakaan ei liian rivakalla tasapainottamisella toisaalta vaikeuteta tästä kriisistä selviämistä — selviämiseen kun kaivataan niin inhimillistä tukea kuin ihan talouden pyörien pitämistä pyörimässä siellä paikallistasolla, kun kuitenkin siitä toimeliaisuudesta ja yrittäjyydestä sitten verotulot tulevat ja sitä kautta varmistetaan, että jatkossakin kunnissa saadaan pidettyä hyvinvointivaltiota yllä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

Mutta tämä on todella vain ensimmäinen askel, ja lisää on tulossa. Nähdäkseni on tärkeää, että hallitus on toiminut todella rivakasti siinä, että otetaan käyttöön kaikki mahdolliset toimet, joilla saadaan kuntatalous turvattua, sillä lopulta siellä niitä hyvinvointivalti-on palveluita paljon pyöritetään.

20.33 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Suomessa kuntatalous oli kriisissä jo ennen tätä pandemian aiheuttamaa kriisitilannetta. Kuntatalous oli viime vuoden tilinpäätösennakoiden perusteella huonommassa jamassa kuin mitä se on koskaan nykyisen kaltaisten tilastojen aikana ollut. Tämä on valitettavasti hankala lähtökohtatilanne sille, että tulevat vuodet ja lähimmät pari vuosikymmentä väestörakenteen muuttuessa tulevat haastamaan sekä kuntataloutta että ylipäätään julkista taloutta kaiken aikaa kiristyvällä tavalla. Ja tässä tilanteessa tämä koronapandemian aiheuttama talouden äkkipysähdys ja siitä koituvat rajut vaikutukset julkiseen talouteen tietysti tekevät koko tästä yhtälöstä entistä haastavamman. On todella tärkeää, että kun hyvinvointiyhteiskunta käytännössä toteutuu kuntien kautta, niin nyt valtiovalta tulee nopeilla toimenpiteillä kuntatalouden tueksi. Kuntaliitto on arvioinut, että puolentoista miljardin isku välittömästi koituu tämän koronapandemian ja siitä seuraavan taloudellisen taantuman vaikutuksesta kunnille.

Ja totta kai tämä tilanne täytyy akuutisti ratkaista, mutta kun edustaja Kiljunen täällä peräänkuulutti debattia näistä hänen mainitsemistaan rakenteellisista uudistuksista, niin nyt olisi kyllä tietysti maan hallitukselta suurta valtioviisautta pidättäytyä sellaisista massiivisista kuntien menoja lisääviä toimia tekevistä lakiesityksistä, kuten vaikkapa tästä toisen asteen tekemisestä pakolliseksi ja sitä myötä maksuttomaksi kaikilta osin kaikille opiskelijoille, koska nyt pitää keskittyä aivan perusasioihin, niihin asioihin, joitten varaan Suomesta on rakennettu maailman paras maa. Pidetään kulmakivet kunnossa, ja sen jälkeen meillä on tulevaisuudessa taas varaa lähteä mahdollisesti laajentamaan tätä kuntien tarjoamaa palvelukokonaisuutta.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä asiana haluan kuitenkin mainita sen, että kun tässä kriisin keskellä on nyt monissa toiminnoissa, myös kuntien toiminnoissa, jouduttu ottamaan valtava digiloikka pakon edessä, niin tästä digiloikasta on syytä pyrkiä pitämään kiinni myös tulevaisuudessa siltä osin kun sillä voidaan tuottavuutta ja palveluitten vaikuttavuutta parantaa.

20.35 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Kunnat, jotka suomalaisessa yhteiskunnassa kohtaavat ja palvelevat ihmisiä ja yrityksiä päivittäin ja ratkovat näitä koronan mukanaan tuomia ongelmia, ovat hädässä. On hyvä, että hallitus etsii asiaan vastauksia, mutta tämä esitys ei mitenkään riitä.

Ministeri täällä istunnossa aikaisemmin kuvasi sitä, että kunnille maksettaisiin runsaat 500 miljoonaa euroa normaalien valtionosuuksien yhteydessä kompensointia verotulomenetyksistä. Oletus on, että kun tiedetään yritysten pystyvän taas maksamaan ensi vuonna, niin tämä summa otettaisiin kunnilta pois, eli annetaan, ja imuroidaan ensi vuonna takaisin. Tämä on siis vain hetkellinen hätäapu eikä aidosti paranna kuntien jo valmiiksi vaikeaa tilannetta eikä itse asiassa edes kata koko sitä aukkoa, minkä korona kuntien talouteen repäisee. Kuntaliitto on arvioinut, että menojen kasvun ja tulojen romahduksen yhteisvaikutus kuntatalouteen olisi puolitoista miljardia negatiivinen. Siksi nyt tarvittaisiin kokonaisvaltaisempaa otetta kuntien tukemiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

Odotamme, että hallitus tuo tulevina viikkoina, kehysriihessään ja seuraavassa lisätalousarvioesityksessä, päätöksille riittävän vaikuttavan toimien kokonaisuuden kunnille. Kunnilla on välineitä auttaa ihmisiä ja yrityksiä arjessa, jotta 1990-luvun karneat kokemukset voidaan välttää. Samoin kunnilla on muun muassa investointiensä ja palveluidensa kautta kyky tukea Suomea uudelleenrakennuksessa. Kunnilla ei kuitenkaan, Helsinki ehkä poikkeuksena, ole tällä hetkellä taloutensa puolesta rahkeita tehdä kunnollisia tukitoimia riittävässä laajuudessa. Ihmisten ja yritysten vuoksi toivonkin, että kunnille annettaisiin nyt riittävä tuki, jotta ne saavat välineensä laajasti käyttöön yhteiseksi hyväksi, ja samoin myöskin tulisi katsoa ihan sairaanhoitopiirien suoraa rahoitusta. Se olisi yksi tällainen konkreettinen väline, joka auttaisi tässä terveydenhuollon kriisissä ja toisaalta helpottaisi välillisesti myöskin kuntia.

Tulemme, arvoisa puhemies, lähitulevaisuudessa julkaisemaan kokoomuksen pelastuspaketin kunnille. Siitä saa vapaasti ottaa käyttöön ideoita.

20.38 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Kuntien taloudellinen tilanne on vaikeutunut, ja epävarmuus taloudesta kasvaa päivä päivältä. Koronaepidemia on vienyt Suomen poikkeusoloihin, jotka ovat muuttaneet arkea kaikissa kunnissa. Tilanne kunnissa oli vaikea jo entuudestaan, ja korona on tuonut haasteita moninkertaisesti. Useissa kunnissa käydään parasta aikaa yt-neuvotteluita, henkilöstöä lomautetaan ja jopa irtisanotaan.

Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä todetaan, että kunnille osoitetusta uudesta tehtävästä ja yrityksille myönnettävistä verolykkäyksistä koituu kunnille verotulomenetyksiä. Laskelmien mukaan nämä menetykset ovat suuruudeltaan noin 550 miljoonaa euroa. Tämän esityksen myötä kunnille tullaan kompensoimaan näistä verolykkäyksistä koituvat kustannukset. Nämä kompensatiot maksetaan valtiolle takaisin vuosina 2021 ja 2022, kun yrityksilläkin on puolestaan mahdollisuus takautuvasti maksaa nämä lykkäytyneet verot kunnille. Kyseessä on siis lainanomainen toimi, jolla varmistetaan sekä kuntien että yritysten toimintaedellytykset tämän vaikean ajan yli. Tämä esitys linkittyy myös muihin yrityksille kohdistuviin tukitoimiin.

Arvoisa puhemies! Esitys on kannatettava. Esitys tulee tukemaan kuntien maksuvalmiutta selviytyä koronan aiheuttamasta kassakriisistä lyhyellä tähtäimellä. Suureksi kysymykseksi kuitenkin jää pidemmän ajan tilanne. Mikä tilanne on vuoden kahden päästä tai sen jälkeen? Me emme tiedä, kuinka kauan koronaepidemia kestää, kuinka yritykset lopulta selviävät, miten paljon työttömyys lisääntyy, mitä lisäpalvelutarpeita korona aiheuttaa niin kuntien palveluille varhaiskasvatuksessa kuin oppimisen tuen palveluille kouluissa ja tuleeko tämä lisäämään sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta muun muassa lastensuojelussa tai mielenterveyspalveluiden tarvetta. Näillä kaikilla on merkitystä kuntien taloudelle.

Entä kuinka verotulot kertyvät jatkossa? Putoaako kuntien veropohja, ja edellytetäänkö kunnilta kuitenkin samanaikaisesti verokompensaation takaisinmaksua? Tästä syystä toivonkin, että kun esityksessä kyse on lainanomaisesta tuesta, kuntien tilanne arvioitaisiin tarkoin vuosina 2021 ja 2022, sen, voisiko takaisinmaksun suorittaa mahdollisesti myöhemmin. Pahimmassa tapauksessa voi syntyä tilanne, että kuntien maksuvalmius ei ole toivotulla tasolla. Toisaalta, onko oikein, että kunnat joutuisivat maksamaan koronakriisin aiheuttamat kulut tärkeiden palveluiden osalta, jos tilanne yhteiskunnassa ei ole parantunut toivotulla tavalla?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen, että valtioneuvosto tulee tukemaan kuntia vielä kevään aikana uudella lisätalousarviollla. Päätöksiä on luvassa viimeistään kehysriihen yhteydessä. Sitä varten hallitus on kuullut valmisteluvaiheessa kuntia ja sairaanhoitopiirejä. Tämä on erittäin tärkeää, sillä nyt tarvitaan kaikki tieto, jotta hallituksen ja eduskunnan toimet tukevat kuntia mahdollisimman tehokkaasti. Näissä toimissa täytyy korostua heikoimmasta huolehtiminen myös ennaltaehkäisevästi. Kuntien tarjoamat tukitoiminnot kouluissa, nuorisotoimissa, mielenterveyspalveluissa, laajemmassa sosiaalihuollossa sekä päihdehuollossa on keskeistä pitää voimissaan myös tämän koronakriisin aikana.

Kriisitilanteet tuovat usein pinnan alla muhineita vaikeita tilanteita esille, ja ihmisille on näissä tilanteissa tarjottava apua, vaikka meillä onkin koronakriisi. Me emme voi toistaa 90-luvun virhettä tässä tilanteessa. Meillä on toimittava tässä kriisissä paremmin. Kun pidämme kaikki mukana, selviämme aina yhteiskuntana paremmin. Uskon, että meillä on siihen kaikki edellytykset — tällä hallituksella ja eduskunnalla.

20.42 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Pohjoismaisen hyvinvointipolitiikan tutkija ja Siv Sandberg on aikoinaan sanonut, että kunta on hyvä keksintö, ja olen kyllä hänen kanssaan todella samaa mieltä. Kunta on yhteisöllisyyden kehto. Se on paikka, jossa demokratia toteutuu parhaimmillaan erinomaisen hyvin. Ihmiset asuvat kunnassa, meistä jokainen, ja siellä tunnetaan ne ihmisten tarpeet, siellä myös osataan reagoida tilanteisiin kuin tilanteisiin, ja kunnat joustavat sen mukaisesti kuin tarvitsee.

Meillä on ollut jo tähän asti hyvin vaikea tilanne kunnissa taloudellisesti. Monet kunnat ovat lomauttaneet. Siellä on, voi sanoa, erittäin vakava tilanne ollut. Sen lisäksi meillä on ikääntyneisyyteen liittyviä tarpeita — niitä tulee hyvin paljon tässä vuosien aikana ja on jo tullut. Ja sitten on tietenkin tämä korona. Siihen liittyen me tarvitsemme todella paljon paljon nyt myöskin rahaa, mutta me tarvitsemme paljon muitakin.

Tässä edustaja Anneli Kiljunen käytti erinomaisen hyvän puheenvuoron siitä, minkälaisia tarpeita tässä nyt on tulossa: lastensuojelutarpeet, mielenterveys, päihdehuolto tulevat tarvitsemaan todella paljon nyt panostuksia, myöskin erikoissairaanhoito, ja tietysti toivon, että niitä kompensoitaisiin sitten mahdollisimman nopeasti erikoissairaanhoidolle, koska monet sairaanhoitopiirit ovat likviditeettiongelmissa jo tällä hetkellä.

Niin, arvoisa puhemies ja hyvät kuulijat, tässä hallituksen esityksessä, mitä nyt käsitellään, on nyt yksi yritys siihen, että me voisimme vähän helpottaa kuntien tilannetta. Siihen tietysti pitää olla tyytyväinen, mutta pitää nyt kyllä muistaa, että tämä on täysin ripsiliike suhteessa siihen, mitä tarvitaan. Ja tämäkin on tällainen eräänlainen lainananto, ja me tiedämme, kuka sen lainan maksaa. Kun nämä kunnat ovat nyt jo niin heikossa hapessa, että ne ovat melkein konkurssissa, niin miten ihmeessä te voitte kuvitella, että ne maksaisivat sen tällä aikataululla? Me tarvitsemme lisää rahaa, ja nyt odotankin tietysti, että kun kehysriihi tässä nyt on, niin siellä sitten se paketti tulee olemaan.

Tässä edustaja Ikonen kertoikin, että me olemme kokoomuksessa tekemässä tällaista esitystä siitä, miten me näemme, miten kuntia pitäisi tukea. Kokoomus on aina ollut kuntapuolue, ja me tulemme näyttämään sen, että me olemme sitä edelleen. Me haluamme puolustaa kuntia. Me tietysti olemme myös sitä mieltä, että tarvitaan rakenteellisia uudistuksia, me tarvitsemme hyvien käytäntöjen levittämistä, mutta me tarvitsemme myöskin tehtävien arviointia. Kyllähän itsekin olen ollut viidessä hallituksessa, ja joka ikinen hallitus on yrittänyt vähentää niitä tehtäviä, mutta eipä se vain ole onnistunut. Kyllä nyt on otettava lusikka kauniiseen käteen ja todella uskallettava tehdä, ja varmasti tämä eduskunta on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

siinä apuna. Sitten me tarvitsemme kyllä sellaistaakin rohkeutta, että niitä uusia tehtäviä ei nyt missään nimessä kunnille annettaisi. Annettaisiin aikaa nyt ainakin jonkin aikaa toipua.

Siis nythän on tässä koronakriisissä ja tässä epidemiassa menty 100 kilometrin matkalta vasta 2 senttiä. Nimittäin viime viikolla sanoin, että on menty sentti, ja nyt on menty 2 senttiä. Tässä tulee näkymään vielä hyvin paljon sellaista, mitä me emme edes osaa vielä kuvitellakaan. Siitä syystä sanon, että meidän pitää tukea kuntia, pitää tukea taloudellisesti mutta myös sillä tavalla, että niitä uusia tehtäviä ei nyt kerta kaikkiaan anneta, koska sehän olisi, niin kuin voi sanoa, todella kuolemansuudelma.

Niin, kuten tuossa aluksi sanoin, kunta on hyvä keksintö. Toivon, että tästä salista löytyy niitä muitakin kuntapuolueita kuin kokoomus. — Kiitos.

20.46 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Emmeköhän me kaikki täällä ole kuntapuolueita. Kuntakenttä on tosiaan ollut taloudeltaan heikossa jamassa jo ennen koronaepidemiaa. Epidemian arvioidaan heikentävän kuntien taloutta tänä vuonna ainakin puolellatoista miljardilla eurolla. Tämä ilmenee Kuntaliiton kyselystä, johon vastasivat 24 suurimman kaupungin talousjohtajat. Arviot perustuvat kunkin kaupungin tämänhetkiseen arvioon ja käsitykseen epidemian etenemisestä ja saattavat siis vielä nousta.

Valtion kuntien tueksi suunnatulla talouspaketilla on kiire, ja on hyvä, että sitä myös kiireellä kehysriihen valmistellaan. Myös tämä esitys, jossa kunnille kompensoidaan verotulojen viivästymiä, joita yritysten maksujärjestelyjen vuoksi syntyy, osaltaan auttaa kuntien laskevassa verokertymässä.

Monessa kunnassa lomautusratkaisuja on lykätty poikkeusolojen ensimmäiseen arvioituun määräpäivään, 13.4., asti. Tärkeää on, että konkreettiset tukipäätökset varmistuisivat ennen tätä, jotta suurelta osalta kuntasektorin lomautuksia voitaisiin välttää. Lomautusten välttämiseksi tärkeää on myös kuntasektorin työntekijöiden joustavuus siirtyä suljetuista toiminnoista mahdollisuuksien mukaan tukemaan niitä kunnan toimintoja, jotka ovat ylikuormittuneita. Tätä työsarkaa varmasti löytyy monessa kunnassa.

Arvioiden mukaan koronavirusepidemian myötä kaupunkien ja kuntien kunnallis- ja yhteisöverotulot romahtavat yli 700 miljoonaa euroa. Sote-menojen kasvu heikentää kuntataloutta vähintään 400 miljoonaa euroa. Pelkästään HUS on arvioinut laskun kunnille olevan noin 200 miljoonaa tällä hetkellä. Maksu- ja myyntituottojen pieneneminen vähentää kuntien tuloja noin 200 miljoonaa euroa sekin ja lisäksi muut talousvaikutukset noin 100 miljoonaa euroa. Nyt esillä olevat luvut ovat minimiarvioita, ja on tosiaan mahdollista, että vaikutukset vielä moninkertaistuvat, riippuen siitä, kauanko epidemia kestää.

On oleellista, että kuntasektorin tukipaketissa huomioidaan todelliset syntyneet kulut sote-palveluissa ja verokertymän pudotus ja kompensatio rakennetaan syntyneiden kustannusten perusteella. Sote-kulujen lisäksi selkeä kompensoitava kuluerä on hallituksen suosittelujen maksuvapautusten, kuten varhaiskasvatusmaksujen perumisen, aiheuttama tulojen pudotus.

Koska maamme eri alueet kohtaavat koronan vaikutukset eri tavalla, on äärimmäisen tärkeää huomioida tämä myös kuntia tuettaessa. Esimerkiksi lomautuksista kaksi kolmasosaa koskee tällä hetkellä Uttamaata.

Arvoisa puhemies! Kuntien taloutta kannattaa nyt tukea, jotta ne pystyvät parhaalla mahdollisella tavalla huolehtimaan laadukkaista peruspalveluista ja estämään esimerkiksi lastensuojelun tai muiden heikompiosaisten elämän kriisiytymisen. Muuten maksamme kalliimpaa laskua inhimillisestä pahoinvoinnista vielä pitkään koronan jälkeenkin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

20.49 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Kun verovelvollinen saa maksujärjestelyssä lisää maksuaikaa veron maksamiseen, se merkitsee tietenkin veronsaajien, kuten kuntien, näkökulmasta sitä, että verot tilitetään myöhemmin, ja tässä on arvioitu, että nämä erilaiset veronmaksujärjestelyt pienentävät kuntien verotuloja vuonna 2020 yhteensä noin 550 miljoonaa euroa. Nyt tässä on kysymys siitä, että kummallista kyllä, nykyinen laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ei taivu siihen, että maksettaisiin korvausta tämänmoisesta kunnan verotulojen viivästymisestä johtuvasta määräaikaisesta tilanteesta, ja sen takia me nyt teemme tässä tätä lainmuutosta.

Tarkoitus on ensi viikolla annettavassa tämän vuoden toisessa lisätalousarvioesityksessä kompensoida tämä tarkkaan ottaen 547 miljoonaa euroa, ja se koskee siis pelkästään näitten veronmaksujärjestelyjen vaikutusta. Se on selvää, että kuntatalouden tilannetta seurataan, koko ajan seurataan sitä, miten koronavirus vaikuttaa kuntien talouteen — tällä hetkellähän se ei vielä ole aivan tiedossa — ja varmasti tarvitaan sitten lisää rahaa tulevissa, tuon ensi viikon todennäköisen lisätalousarvion jälkeen tulevissa, lisätalousarvioissa.

20.51 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Täällä on ollut hyvää, tasokasta keskustelua kuntien tilanteesta. Tämäkin lakiesitys liittyy tietysti koronaviruksesta aiheutuviin ongelmien torjuntaan, ja näitä esityksiä on viime viikkoina piisannut kovasti.

Kuten monet edustajat ovat täällä todenneet, kuntien tilanne on ollut hyvin vaikea jo ennen tätä koronapainajaista, ja on tietysti selvää, että tämä tuo lisää vaikeuskerrointa myös kuntien tilanteeseen. Siinä missä olemme huolissamme ja pohtineet esimerkiksi yrittäjien ja yritysten asemaa, on myös todettava, että kyllä myös kuntien asema on erittäin huolestuttava. Tässä mielessä tämä hallituksen esitys on kovin tervetullut, mutta on tietysti aivan selvää, että lisätoimia tarvitaan. Tällöin katseet kiinnittyvät ja kohdistuvat kehysriiheen. Hallituksella on kuitenkin kirkas kuntien kriisitietoisuus, ja tässä valossa uskon, että kehysriihessä on tulossa lisää jyrkeitä toimia, joilla kuntien ahdinkoa kyetään helpottamaan.

On myöskin huomioitava, että kunnat ovat tärkeässä roolissa myös koronaepidemian jälkeisessä ajassa, kun kunnat jatkavat niiden palveluiden toteuttamista, opetus-, kasvatus-, hoiva- ja hoitoaloja ja työtä, joka on sitä jälleenrakentamisen ydintä. Myös tämä on huomioitava, että kunnilla on edellytykset tehdä jälleenrakentamista.

Kunnille on myös annettava kiitosta. Ne ovat vaikeassa tilanteessa kaikin mahdollisin keinoin pyrkineet toteuttamaan poikkeusolojen ja poikkeusaikojen toimenpiteitä.

20.54 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Lähipäivinä on arvosteltu kuntien lomautuksia esimerkiksi juuri koulusektorilla. Täytyy kuitenkin muistaa, että tähän tarvitaan myös valtiolta apua. Ei voida olettaa, että kunnat välttämättä pystyvät selviämään tilanteesta lomauttamatta henkilöstöä, ellei taloudellisesti tulla reilusti vastaan.

Koronakriisi on lisännyt myös mielenterveysongelmia entisestään. Kriisipuhelimita on ennätysmäärä soittoja, ja terapialähetteen määrä kasvaa kovaa vauhtia. Kriisin jälkeen näihin ongelmiin pitäisi löytyä varoja, ja juuri ennaltaehkäisevään työhön, mikä on aina halvempaa kuin jo tulleiden ongelmien ratkaisu.

Kunnat tarvitsevat miljardipaketin hallitukselta jo kehysriihessä.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.